

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษามีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ กล่าวคือสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง พัฒนาอาชีพ และพัฒนาสังคมได้ ปัจจุบันความจำเป็นค่อนข้างมากที่จะต้องเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของเราให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในช่วงศตวรรษที่ผ่านมาอัตราการเจริญเติบโตของภาคอุตสาหกรรมและธุรกิจบริหารได้ก้าวล้ำหน้าภาคเกษตรกรรมไปเป็นอันมาก จนนำไปสู่ความหวังใหม่ที่ว่าประเทศไทยกำลังจะก้าวไปสู่ความเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงาน, 2538) จากแรงกดดันทางการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การสิ้นสุดของการแบ่งโลกเป็นค่ายตะวันตกและค่ายตะวันออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งอิทธิพลทางด้าน การศึกษาได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากมาย (ดร.รุ่ง แก้วแดง, 2538) ต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อันเป็นปัจจัยสำคัญสูงสุด ซึ่งเป็นไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ จากแผนพัฒนาการศึกษา แห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540-2544) โดยเน้นคุณภาพชีวิตของมนุษย์ มุ่งพัฒนาการศึกษาในทุกกระดับและประเภทการศึกษา รวมทั้งการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน การสร้างและพัฒนา เครือข่ายการเรียนรู้แก่ ชุมชนและประชาชน และการจัดการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาในสาขาที่ขาดแคลนและจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ ส่วนการศึกษาที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การอาชีวศึกษาและการอุดมศึกษา เพื่อให้สอดคล้องสัมพันธ์กับความต้องการของบุคคล ชุมชน และประเทศให้เต็มตาม ศักยภาพ

หลักสูตรจึงนับได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นตัวนำในการพัฒนาการจัดการเรียน การสอนให้มีคุณภาพ และให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม และสิ่งแวดล้อมได้ (วิชาการ. กรม, 2536)

ในการที่จะปรับปรุงและพัฒนาการศึกษาระดับต่างๆ ควรจะให้สัมพันธ์สอดคล้องกับ ความต้องการด้านกำลังคนของประเทศระดับต่างๆ มิฉะนั้นแล้วเราจะผลิตผู้สำเร็จการศึกษา ผิด ประเภท ผิดจำนวน ผิดเวลา ซึ่งเป็นการสิ้นเปลืองทรัพยากรกำลังเงินที่มีอยู่จำกัดโดยใช่เหตุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพของเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศอยู่ตลอด

เวลา โดยนัยนี้การพัฒนาการศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวให้ทัน "ในฐานะตัวสนองบริการมากกว่าเป็นตัวนำ" (ดร. พิศิฏฐ ภัคเกษม) ในทำนองเดียวกัน ดร.วิจิตร ศรีสะอ้าน (2532) ในการประชุมวิชาการ ได้พูดถึงอนาคตภาพของการศึกษาไทยไว้ว่า การศึกษาเป็นปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอนาคต ไม่ได้มุ่งตอบสนองต่อความต้องการของสังคมประเทศชาติเท่านั้น แต่ในหลายกรณีเป็นตัวนำเพื่อจะทำการเปลี่ยนแปลงไปสู่ทิศทางที่พึงปรารถนา การศึกษาจึงมีบทบาททั้งคอนเสอและนำเสนอ การศึกษา นั้นเป็นเสมือนปัจจัยที่ 5 ของการดำรงชีพซึ่งแต่ก่อนเรามีปัจจัย 4 เราก็ออยู่ได้แต่ในยุคนี้ไม่เพียงพอจำเป็นต้องมีปัจจัย 5 คุณภาพชีวิตผูกพันอยู่กับปัจจัยการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง คุณภาพประชากรจะเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งขึ้นในสังคมอนาคต และเราอยู่ในประชาคมโลกที่แคบเข้าที่เราเรียกว่ากระแสโลกไร้พรมแดน มีการติดต่อสัมพันธ์กันมากขึ้น เรามีบทบาทเศรษฐกิจ การเมืองระหว่างประเทศสูงขึ้น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีจะก่อให้เกิดนวัตกรรมทางการศึกษา และควรฉวยโอกาสนำความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์สนับสนุนประสิทธิภาพทางการศึกษาให้เต็มที่

ดังนั้นในการพัฒนาการศึกษานั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลายด้านด้วยกัน แต่ที่สำคัญที่สุด และเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการศึกษาก็คือ หลักสูตร หลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง แก้ไข เพื่อพัฒนาอย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความเหมาะสมสอดคล้อง และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมตลอดจนความก้าวหน้าในวิทยาการทุกด้าน องค์ประกอบหลักสูตรประกอบด้วยวัตถุประสงค์ การกำหนดเนื้อหาวิชา วิธีการสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผล องค์ประกอบหลักสูตรนี้จะนำมาใช้เป็นแกนในการเปลี่ยนแปลง หรือปรับปรุงหลักสูตรว่า จะปรับปรุงในองค์ประกอบใดหรือทั้งหมดย่อมขึ้นอยู่กับสิ่งที่ได้ทำการศึกษาข้อมูลด้านต่างๆ (ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537) การประเมินหลักสูตร จึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกอันหนึ่งของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ประโยชน์ของขั้นตอนนี้ก็คือว่า ผลที่ได้จากการประเมิน จะเป็นข้อมูลในการตัดสินใจแก้ไข และปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมต่อไป (ธวัชชัย ชัยจิราฉายกุล, 2527) ดังเช่น ดร.ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ได้กล่าวในบทการประเมินหลักสูตรไว้ว่าในการทำกิจกรรมใดๆ ก็ตาม ถ้ามีการประเมินผลการทำกิจกรรมนั้นๆ ด้วยแล้ว จะทำให้ทราบข้อบกพร่องหรือความผิดพลาดที่เกิดขึ้นมาจากสาเหตุและปัจจัยใด ซึ่งจะทำให้สามารถหาทางแก้ไขข้อบกพร่องนั้นได้ทันท่วงที ในการพัฒนาหลักสูตรก็เช่นกัน หากมีการประเมินเป็นระยะๆ ก็อาจลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้

จากหลักสูตรทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยเรายังมีปัญหาลูกหลายประการ เช่น ขาดปรัชญา และความมุ่งหมายที่ชัดเจนต่อการปฏิบัติ จึงเป็นสาเหตุทำให้ผู้เรียนและผู้สอน

เกิดความสับสน เนื้อหาหลักสูตรเป็นวิชาการ และเฉพาะด้านเกินไปไม่สัมพันธ์กันกับสังคม การจัดเนื้อหาที่มีลักษณะคงที่ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกได้น้อยนอกจากนี้ หลักสูตรและการสอนไม่สัมพันธ์กัน ผู้สอนก็สอนตามวิชาที่ตนถนัด และสนใจ แต่ละวิชาไม่ประสานสัมพันธ์กันซึ่งก่อให้เกิดความซับซ้อนในแต่ละวิชา (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2524) จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับสภาพและปัญหาการสอนศิลปะภาคปฏิบัติ ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยรวมมากที่สุดก็คือปัญหาที่เนื่องมาจากสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ (บรรลือ ขอรวมเดช, 2533) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพิทย์ สมภักดี (2529) ได้ทำงานวิจัยเรื่องปัญหาการสอนวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงในวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามสำหรับอาจารย์ผู้สอนวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์จำนวน 45 คนจาก 5 วิทยาเขต ผลงานวิจัยพบว่า ปัญหาที่มีในระดับมากคือ ปัญหาในเรื่องการจัดงบประมาณจัดซื้อเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ปัญหาการสนับสนุนส่งเสริมในการจัดเตรียมวัสดุฝึกเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนจากสถานศึกษา ปัญหาเกี่ยวกับเอกสารวิชาการ ตำรา วารสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่มีอยู่ในห้องสมุด และปัญหาการเสาะแสวงหาข้อมูลทางวิชาการในศาสตร์สาขาที่สอนจากหน่วยงานภายนอกสถาบัน ส่วนปัญหาที่เกี่ยวกับตัวนักศึกษาซึ่งเป็นปัญหาอยู่ในระดับมากคือ ความรู้พื้นฐานทางการออกแบบของนักศึกษา ปัญหาความพร้อมความถนัดและทักษะในการปฏิบัติงานของนักศึกษาและปัญหาการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา ดังนั้นจากการศึกษางานวิจัยถึงสภาพปัญหาการสอน จึงควร ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดหลักสูตรและการนำไปใช้ ควรต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เมื่อเป็นเช่นนี้ การประเมินหลักสูตรเป็นระยะจึงจำเป็นอย่างยิ่ง

ทั้งนี้การประเมินหลักสูตรจึงมีจุดประสงค์ เพื่อพิจารณาทบทวนเกี่ยวกับคุณภาพของหลักสูตร โดยใช้ผลการวัดในแง่มุมต่างๆ ของสิ่งที่จะประเมินนำมาพิจารณาร่วมกัน เช่น ตัวเอกสารหลักสูตร วัสดุหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน ตัวผู้เรียน ความคิดเห็นของผู้ใช้หลักสูตรและความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน และสังคม เป็นต้น (ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537)

การประเมินหลักสูตร เป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญที่จะทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบคุณค่า และแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมอยู่เสมอ หลักการสำคัญประการหนึ่งของหลักสูตร คือผู้สำเร็จการศึกษาสามารถทำมาหาเลี้ยงชีพได้และสามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับจาก

การศึกษาไปใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้สำเร็จการศึกษาที่มีคุณลักษณะดังกล่าว ย่อมจะเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพของประเทศ การที่ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณลักษณะที่ระบุไว้ได้ ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเรื่องความสมบูรณ์ของหลักสูตร ความพร้อมทางปัจจัยในการจัดการศึกษาและความสำเร็จในการใช้หลักสูตร ดังที่ เมธี ปิณฑนานนท์ (2533: 59) กล่าวไว้

"แม้ว่าการอาชีพและเทคนิคศึกษา จะถือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการศึกษาในสังคมก็ตาม แต่การอาชีพและเทคนิคศึกษามุ่งที่คนจะสามารถมีอาชีพและประกอบอาชีพได้เป็นหลักสำคัญ จึงมีผลทำให้ต้องมีความแตกต่างในการสร้างหลักสูตร การใช้หลักสูตรและผลที่ได้รับจากหลักสูตรทั้งระยะใกล้และไกล"

สาขางานออกแบบผลิตภัณฑ์ วิทยาเขตเพาะช่าง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องสร้างคน ในฐานะที่เป็นการศึกษาวิชาชีพในระดับต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกำลังคนในระดับกลาง ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศมาก จำเป็นต้องมีการวางแผนการผลิตและพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และความต้องการทางด้านแรงงาน

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงในคณะวิชาออกแบบ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเพาะช่าง สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้เปิดทำการเรียนการสอนในหลักสูตร (ป.วส.) ในปี พ.ศ. 2516 ซึ่งมี 3 แผนกวิชาคือ

แผนกวิชาออกแบบพาณิชย์ศิลป์

แผนกวิชาออกแบบตกแต่ง

แผนกวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์

และปัจจุบันได้เปิดเพิ่มอีกหนึ่งแผนกวิชาคือ แผนกวิชาศิลปการถ่ายภาพ

สาขางานออกแบบผลิตภัณฑ์ เป็นสาขาหนึ่งในคณะวิชาออกแบบเป็นการศึกษาเพื่ออาชีพเพื่อสนองความต้องการของตลาดแรงงานในสังคม ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรครั้งสุดท้ายเมื่อปี พ.ศ. 2532 แต่ก็เป็นปรับปรุงเพียงบางส่วน ยังไม่ได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบ และครบวงจร ดังที่ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่, (2530) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ และต่อเนื่องแบบครบวงจร ระบบหลักสูตรนั้นหมายถึงกลุ่มของสิ่งต่างๆ ที่

พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และมีปฏิสัมพันธ์กันโดยสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดส่วนรวมที่เป็นเอกภาพ การพัฒนา หลักสูตรสามารถแบ่งได้เป็น 3 ระบบคือ

1. ระบบร่างหลักสูตร
2. ระบบการนำหลักสูตรไปใช้
3. ระบบการประเมินหลักสูตร

ถึงแม้ว่าหลักสูตรสาขางานออกแบบผลิตภัณฑ์ ได้เปิดดำเนินการสอนตั้งแต่ พ.ศ. 2516 จนถึงปัจจุบัน ได้ผลิตนักศึกษาผู้สังคมนับเป็นจำนวนมากตามความต้องการของตลาดแรงงาน แต่ นักศึกษาส่วนใหญ่เมื่อจบหลักสูตรแล้วจะศึกษาต่อมีเพียงส่วนน้อยที่ทำงานอาชีพ จากการติดตาม ผลักศึกษาที่ไปศึกษาต่อเมื่อจบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีบางส่วนที่ประกอบอาชีพเป็นครู บางส่วนประกอบอาชีพในด้านนักออกแบบดังที่ได้ศึกษาในหลักสูตรมาตั้งแต่ระดับป.วส. อย่างไรก็ตาม หลักสูตรดังกล่าวได้รับการปรับปรุงอยู่บ้างเป็นบางส่วน แต่ก็ยังไม่มีระบบการตรวจสอบถึงความเหมาะสมของหลักสูตร รวมถึงคุณภาพของหลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งสภาพสังคม ปัจจุบันประเทศไทยก็ได้มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ซึ่งเข้ามาอย่างรวดเร็วด้วยอิทธิพลของความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการด้านการสื่อสาร โทรคมนาคม และ เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีเครือข่ายโยงใยไปทั่วโลก ทำให้สังคมโลกถูกหลอมเป็นหนึ่งเดียว ขณะเดียวกันกิจกรรมทุกด้านไม่ว่าเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง การศึกษา สิ่งแวดล้อม ถูกเชื่อมโยงให้เข้าถึงซึ่งกันและกัน (แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8, 2540-2544) ในขณะที่ หลักสูตรของการเรียนการสอนที่ใช้อยู่ในปัจจุบันอาจเกิดความไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ของสังคม และตลาดแรงงานในปัจจุบันจึงควรมีการดำเนินการในด้านการประเมินประสิทธิผลของ หลักสูตร

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเรื่องการประเมินหลักสูตร สาขางานออกแบบ ผลิตภัณฑ์เพื่อค้นหาข้อเท็จจริงที่เป็นข้อดี หรือข้อเสนอแนะที่ควรปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ข้อค้นพบ ที่ได้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพผู้เรียนและสังคม ทั้งนี้เพื่อสามารถ ผลิตนักศึกษาสาขางานออกแบบผลิตภัณฑ์ ให้มีคุณภาพ และสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อคุณภาพต่อตนเอง และสังคมในอนาคต

ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยโดยอิงทฤษฎี รูปแบบประเมิน PHI DELTA KAPPA (THE PHI DELTA COMMITTEE MODEL, 1971) ที่เรียกโดยทั่วไปว่า แบบจำลองซิป (CIPP MODEL)

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ
อาคารถาวรมหาวิทยาลัย

คือ Context, Input, Process, Product โดยพิจารณาเห็นว่าจุดประสงค์ของการประเมินทางการศึกษาก็คือ รวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537) ดังที่ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2528) ได้กล่าวว่า โมเดลชิป (CIPP) เป็นโมเดลที่เหมาะสมของการประเมินเพื่อพัฒนา เป็นโมเดลหรือแบบจำลองมาจากระบบหลักสูตรและการเรียนการสอน ถ้าเราจะประเมินหลักสูตร และพัฒนาหลักสูตรไปพร้อมกันในเวลาเดียว การประเมินส่วนแรกคือการประเมินสถานะแวดล้อมหรือบริบทระบบของหลักสูตร เราต้องดูความต้องการของสังคม เราต้องดูสภาพเศรษฐกิจการเมือง สภาพสังคมและวัฒนธรรมอุปรัษฎการศึกษา นโยบายการศึกษา คุณทิศทางการศึกษาของประเทศ ของโลก ตลอดจนพิจารณาปณิธานของมหาวิทยาลัย ของคณะจากสิ่งต่างๆ เหล่านี้ ในการวิเคราะห์เชิงเหตุ เชิงผล การสังเคราะห์ การทำ CONTENT ANALYSIS ออกมา จะได้วัตถุประสงค์ของหลักสูตร และวัตถุประสงค์รายวิชาในสภาพความเป็นจริงว่า สอดคล้องกันหรือไม่ ส่วนที่ 2 จะต้องดูปัจจัยเบื้องต้นของการบริหารหลักสูตร ที่สำคัญก็คือ Input ในแง่อาจารย์ นิสิต เจ้าหน้าที่ มีความเพียงพอหรือไม่ รวมถึงงบประมาณค่าใช้จ่าย ครุภัณฑ์ วัสดุ อาคารสถานที่ ส่วนที่ 3 คือ การบริหารหลักสูตรและการเรียนการสอนจะต้องประเมินอะไรบ้าง ประเมินพฤติกรรมกรรมการบริหาร ประเมินพฤติกรรมการเรียนของนิสิต ประเมินพฤติกรรมกรรมการบริหารทางวิชาการ สิ่งเหล่านี้คือ สิ่งที่ต้องประเมิน และส่วนสุดท้ายก็คือ ผลผลิตของหลักสูตร ว่าคุณผลการเรียนรู้บัณฑิตสมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญา และจิตใจหรือไม่ และเมื่อสำเร็จการศึกษาไปแล้ว ประสบผลสำเร็จหรือไม่

จากการประเมินหลักสูตรสาขางานออกแบบผลิตภัณฑ์ ครั้งนี้เพื่อต้องการศึกษาว่า สามารถผลิตนักศึกษาที่มีคุณลักษณะต่างๆ ตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรได้หรือไม่เพียงใด ซึ่งนับว่าจำเป็นอย่างยิ่ง การประเมินหลักสูตรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จะก่อให้เกิดประโยชน์หลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นตัวหลักสูตรเอง ทำให้ทราบจุดดีหรือส่วนที่ควรแก้ไข ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ตรงจุด ช่วยปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น ช่วยในการส่งเสริมการเรียนของผู้เรียนและการพัฒนาตนเอง ช่วยในการปรับปรุงการบริหารในสถานศึกษาและการปฏิบัติงานของบุคลากร และยังช่วยชี้ให้เห็นคุณค่าของหลักสูตรที่พัฒนา ประโยชน์ของการประเมินหลักสูตรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องนี้จะนำไปสู่คุณภาพแห่งการอาชีวศึกษา ที่ผลิตกำลังคนระดับกลางซึ่งเป็นกำลังสำคัญต่อการพัฒนาประเทศให้มีประสิทธิภาพ และคุณลักษณะตามที่หลักสูตรกำหนด และเป็นไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 เพื่อสนองความต้องการทั้งด้านปริมาณและคุณภาพมีความสอดคล้องซึ่งกันและกันมากยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขางานออกแบบผลิตภัณฑ์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเพาะช่าง พุทธศักราช 2532

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ จะทำการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของหลักสูตร สาขางานออกแบบผลิตภัณฑ์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเพาะช่าง
2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย อาจารย์ นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ ผู้สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรสาขางานออกแบบผลิตภัณฑ์ ผู้บังคับบัญชาในสถานประกอบการที่ผู้สำเร็จการศึกษาไปทำงานด้วย

1.4 ข้อตกลงเบื้องต้นในงานวิจัย

1. ประเมินบริบทของหลักสูตร (Context Evaluation) เกี่ยวกับความเหมาะสมของจุดมุ่งหมายหลักสูตร สัดส่วนและจำนวนหน่วยกิตในโครงสร้างหลักสูตรและเนื้อหาวิชาของหลักสูตร
2. ประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เกี่ยวกับความเหมาะสมของอาจารย์ ผู้สอน นักศึกษา อุปกรณ์การเรียนการสอน ตำรา/เอกสารทางวิชาการ ห้องสมุดและสภาพห้องเรียน
3. ประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เกี่ยวกับความเหมาะสมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล
4. ประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เกี่ยวกับความเหมาะสมในด้านสมรรถภาพของผู้สำเร็จการศึกษา

1.5 นิยามคำศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัย

1. การออกแบบผลิตภัณฑ์ หมายถึง กิจกรรม สร้างสรรค์สิ่งใหม่เกี่ยวกับเครื่องใช้สอยที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต ประการหนึ่งและการรู้จักพัฒนาปรับปรุงเครื่องใช้สอยที่มี

อยู่แล้วให้เกิดความเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันอีกประการหนึ่ง โดยปฏิบัติตามขั้นตอน เพื่อให้ได้ผลผลิตที่สามารถตอบสนองความต้องการของสังคม

2. สาขางานออกแบบผลิตภัณฑ์ หมายถึง กลุ่มวิชาที่อยู่ในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงในคณะออกแบบ ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มวิชาพื้นฐานไม่น้อยกว่า 20 หน่วยกิต กลุ่มวิชาชีพไม่น้อยกว่า 62 หน่วยกิต และกลุ่มวิชาเลือกเสรี 3 หน่วยกิต รวมจำนวนหน่วยกิต 85 หน่วยกิต นักศึกษาต้องศึกษาให้ครบตามหลักสูตรที่กำหนด

3. สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล หมายถึง สถาบันอุดมศึกษาของรัฐมีฐานะเป็นกรม สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่เปิดสอนในระดับปริญญาตรี และต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ในสาขาวิชาชีพต่างๆ ในการวิจัยนี้หมายถึง วิทยาเขตเพาะช่าง ที่เปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขางานออกแบบผลิตภัณฑ์ พุทธศักราช 2532

4. อาจารย์ ในการวิจัยนี้หมายถึง ผู้ทำหน้าที่ประจำทุกกลุ่มวิชาในสาขางานออกแบบผลิตภัณฑ์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเพาะช่าง

5. นักศึกษา ในการวิจัยนี้หมายถึง ผู้ที่ศึกษาสาขางานออกแบบผลิตภัณฑ์ชั้นปีที่ 2 ในปีการศึกษา 2539 ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเพาะช่าง พุทธศักราช 2532

6. ผู้สำเร็จการศึกษา ในการวิจัยนี้หมายถึง ผู้ที่ศึกษาครบตามจำนวนหน่วยกิตและข้อกำหนดที่ระบุไว้ในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขางานออกแบบผลิตภัณฑ์

7. ผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษา ในการวิจัยนี้หมายถึง อาจารย์ หัวหน้าแผนก หรือหัวหน้าคณะวิชาในสถานศึกษา หัวหน้าแผนกหรือผู้จัดการฝ่ายขององค์การธุรกิจ ทั้งของรัฐ เอกชนและรัฐวิสาหกิจ ที่ผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขางานออกแบบผลิตภัณฑ์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเพาะช่างหลังจากจบหลักสูตรแล้ว ไปศึกษาต่อหรือปฏิบัติงานอยู่ด้วย

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาความคิดเห็น เรื่องการประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขางานออกแบบผลิตภัณฑ์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเพาะช่าง พุทธศักราช 2532 ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) โดยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนและรายละเอียดตามลำดับต่อไปนี้ คือ ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างเครื่องมือ การทดลองใช้แบบสอบถาม การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ อาจารย์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและผู้สอนสาขางานออกแบบผลิตภัณฑ์สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเพาะช่าง ในปีการศึกษา 2539 จำนวน 10 คน กลุ่มนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ที่กำลังศึกษาในสาขางานออกแบบผลิตภัณฑ์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเพาะช่าง จำนวน 70 คน กลุ่มผู้สำเร็จการศึกษาสาขางานออกแบบผลิตภัณฑ์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเพาะช่าง จำนวน 70 คน กลุ่มผู้บังคับบัญชาผู้สำเร็จการศึกษา จำนวน 20 คน รวมประชากรที่ศึกษาทั้งหมด 170 คน

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ใช้การสุ่มตัวอย่างวิธีอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจำแนกตามกลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้ กลุ่มอาจารย์จำนวน 10 คน กลุ่มนักศึกษาจำนวน 59 คน กลุ่มผู้สำเร็จการศึกษาจำนวน 59 คน กลุ่มผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษา จำนวน 19 คน รวมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จำนวน 147 คน กลุ่มตัวอย่างนี้ได้มาโดยการกำหนดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครจิจี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970: 608)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยศึกษาจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร การประเมินหลักสูตรเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถาม เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สอบถามเกี่ยวกับลักษณะกลุ่มที่ศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถาม เกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นสูง สาขางานออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะออกแบบ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเพาะช่าง พุทธศักราช 2532 โดยศึกษาแนวทฤษฎีการประเมินผลหลักสูตรของ Phi Delta Kappa ใช้ CIPP MODEL (Context- Input- Process- Product Model) ของ Daniel L. Stufflebeam ได้แก่

2.1 ประเมินบริบท (Context Evaluation) ในด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร สัดส่วนและจำนวนหน่วยกิตในโครงสร้างของหลักสูตร

2.2 ประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) ในด้านปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนของหลักสูตร

2.3 ประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของหลักสูตร

2.4 ประเมินผลผลิต (Product Evaluation) ในด้านสมรรถภาพของผู้สำเร็จการศึกษาของหลักสูตร

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามปลายเปิด เกี่ยวกับข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักสูตรการประเมิน

การหาความตรงในเนื้อหาและความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจและแนะนำให้ปรับปรุงแก้ไข จากนั้นได้นำแบบสอบถาม ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจจำนวน 5 ท่าน ด้านเกณฑ์พิจารณาผู้เชี่ยวชาญคือ

1. เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร
2. เป็นผู้มีประสบการณ์ด้านการเรียนการสอนไม่ต่ำกว่า 15 ปี
3. เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการเรียนการสอนสาขางานออกแบบผลิตภัณฑ์

พิจารณาเรื่องความตรงในเนื้อหาและการใช้ภาษา จากนั้นได้นำข้อสังเกตและข้อเสนอแนะรวมทั้งข้อบกพร่องต่างๆ ไปหาหรืออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วมกันพิจารณาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำแบบสอบถามไปทำการทดลองใช้

การทดลองใช้แบบสอบถาม

หลังจากการแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามอย่างละเอียดรอบคอบดีแล้ว ผู้วิจัยได้นำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่ม นักศึกษา ผู้สำเร็จการศึกษา ซึ่งเป็นตัวอย่างที่มากใน สาขางานออกแบบ

2.1 ประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) ในด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร สักส่วนและจำนวนหน่วยกิตในโครงสร้างของหลักสูตร

2.2 ประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) ในด้านปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนของหลักสูตร

2.3 ประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของหลักสูตร

2.4 ประเมินผลผลิต (Product Evaluation) ในด้านสมรรถภาพของผู้สำเร็จการศึกษาของหลักสูตร

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามปลายเปิด เกี่ยวกับข้อเสนอแนะ และ ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักสูตรการประเมิน

การหาความตรงในเนื้อหาและความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจและแนะนำให้ปรับปรุงแก้ไข จากนั้นได้นำแบบสอบถาม ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจจำนวน 5 ท่าน ด้านเกณฑ์พิจารณาผู้เชี่ยวชาญคือ

1. เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร
2. เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการเรียนการสอนไม่ต่ำกว่า 15 ปี
3. เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการเรียนการสอนสาขางานออกแบบผลิตภัณฑ์

พิจารณาเรื่องความตรงในเนื้อหาและการใช้ภาษา จากนั้นได้นำข้อสังเกตและข้อเสนอแนะรวมทั้งข้อบกพร่องต่างๆ ไปหารืออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วมกันพิจารณาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำแบบสอบถามไปทำการทดลองใช้

การทดลองใช้แบบสอบถาม

หลังจากการแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามอย่างละเอียดรอบคอบดีแล้ว ผู้วิจัยได้นำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่ม นักศึกษา ผู้สำเร็จการศึกษา ซึ่งเป็นตัวอย่างที่มากใน สาขางานออก

แบบผลิตภัณฑ์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเพาะช่าง โดยการจับฉลากชื่อเพื่อเป็นกลุ่มประชากร 20 คน จากกลุ่มประชากรทั้งหมด 147 คน ทั้งนี้ เนื่องจากหลักสูตรนี้เป็นหลักสูตรเฉพาะซึ่งไม่สามารถไปทดลองกับประชากรกลุ่มอื่นๆ ที่ไม่ได้เรียนหลักสูตรนี้ เพื่อจะได้ค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหามากที่สุด โดยนำผลที่ได้จากการทดลองมาวิเคราะห์ตรวจหาความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการ และผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษาในการแจกแบบสอบถาม และเก็บรวบรวมข้อมูลจาก อาจารย์ นักศึกษา ผู้สำเร็จการศึกษา และผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษา

ข้อมูลสำหรับอาจารย์ และนักศึกษา ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปส่งด้วยตนเอง และรับข้อมูลด้วยตนเอง ข้อมูลสำหรับผู้สำเร็จการศึกษา และผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษา ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามและคำชี้แจงประกอบไปยังผู้สำเร็จการศึกษา และผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษาทางไปรษณีย์ และขอความอนุเคราะห์ให้ผู้สำเร็จการศึกษาส่งกลับให้ผู้วิจัยทางไปรษณีย์โดยผู้วิจัยสอดซองผนึกดวงตราไปรษณียากร และเจ้าหน้าที่ผู้วิจัยแนบไปด้วย

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยเก็บข้อมูลได้เรียบร้อยแล้ว และนำข้อมูลทั้งหมดดำเนินการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Sciences)

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าระดับความเหมาะสม การประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขางานออกแบบผลิตภัณฑ์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเพาะช่าง พุทธศักราช 2532 โดยมีรายละเอียดใช้ค่าสถิติ ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยวิธีหาค่าร้อยละ
2. ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขางานออกแบบผลิตภัณฑ์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเพาะช่าง พุทธศักราช 2532

ในแต่ละด้าน และภาพรวม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการประเมิน ความเหมาะสมของหลักสูตรเป็นค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามปลายเปิด เกี่ยวกับข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตร ผู้วิจัยจะนำมาจัดลำดับ จัดหมวดหมู่ในแต่ละด้าน เพื่อใช้สำหรับการอภิปรายต่อไป

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตร สาขางานออกแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริง และความต้องการของสังคมในปัจจุบัน
2. เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ค้นคว้าวิจัยสำหรับผู้สนใจ และเป็นแนวทางในการวิจัยสาขาอื่นเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร ให้เกิดความเหมาะสมและสอดคล้องกับภาวะในปัจจุบัน